

**Український науково-дослідний інститут
цивільного захисту
ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія
управління персоналом»**

***Науковий вісник:
державне управління***

Випуск № 2 (4) 2020

Київ – 2020

Науковий вісник: державне управління: журнал. 2020. №2 (4) 2020. С. 398.

У журналі зібрані статті науковців Українського науково-дослідного інституту цивільним захистом, ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональної академії наук», інших вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ, підготовлені за результатами їх наукової та дослідної роботи. Розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків у сфері державного управління.

Згідно Наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4) журналу «Науковий вісник: державне управління» присвоєно категорію "Б" із державного управління.

Журнал «Науковий вісник: державне управління» включено до міжнародної пошукової системи Google Scholar, а, також, до міжнародних наукометричних баз: Turkish Education Index (Турція), Eurasian Scientific Journal Index (Азія), ResearchBib.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональною Академією управління персоналом (Протокол №3 від 25.03.2020).

Головний редактор

Жукова І.В.

Кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна

Заступник Головного редактора:

Андрієнко М.В.

доктор наук з державного управління, доцент, начальник науково-дослідного центру заходів цивільного захисту Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

Гаман П.І.

доктор наук з державного управління, начальник відділу публічного управління цивільним захистом науково-дослідного центру заходів цивільного захисту Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

Редакційна колегія:

Агата Возняк – Краков'ян

кандидат економічних наук, Інститут соціальних наук та безпеки Академії ім. Яна Дрогоша в Ченстохові, м. Ченстохов, Польща

Акімов О.О.

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Акімова Л.М.

доктор наук з державного управління, доцент, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Андрєєв С.О.

доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування Державного університету телекомунікацій, м. Київ, Україна

Валюх А.М.

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

Вольдемар Гайда

доктор економічних наук, професор, ректор Вищої школи економіки, м. Варшава, Польща

Гаман Н.О.

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, м. Умань, Україна

Кропивницький В.С.

кандидат технічних наук, начальник Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

Латиніні М.А.

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри економічної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Харків, Україна

Майстро С.В.

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту, м. Харків, Україна

Міхальський Томаш

доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету Гданськ, Польща

Новак-Калася Лариса Михайлівна

доктор наук з державного управління, професор, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, м. Львів, Україна

Орлова Наталія Сергіївна

доктор наук з державного управління професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ, Україна

Пархоменко-Кущевіч О.І.

доктор наук з державного управління, завідувач кафедри публічного управління, Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Ромапенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, Проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом, м. Київ, Україна

Сальнікова О.Ф.

доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, підполковник, Начальник навчально-наукового центру стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ, Україна

Сіцінська М.В.

доктор наук з державного управління, головний науковий співробітник відділу з координації наукових заходів, міжнародного співробітництва та грантової діяльності Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, Україна

Сіцінський А.С.

доктор наук з державного управління, професор, завідувач науково-дослідної частини Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, Україна

Шако В.С.

кандидат наук з державного управління, директор Державного підприємства «Лисянське лісове господарство», Черкаська область, Україна

Шапоренко О.І.

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управлінських технологій ВНЗ «Університету економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Шевчук І.В.

кандидат наук з державного управління, керівник відділу з питань законотворчості та наукових експертиз науково-дослідної частини Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, Україна

Шойко В.А.

кандидат історичних наук, доцент, заступник начальника інституту – головний інженер Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, Україна

Якимчук А.Ю.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №23583-13423Р від 27.09.2018 р.

© автори статей, 2020

© Український науково-дослідний інститут цивільного захисту, 2020

© ПрАТ ВНЗ «МАУП»

ЗМІСТ

Radchenko O.V., Shestakovska T.L., Chernov S.V., Radchenko O.A.	7
<i>THE IMPACT OF THE INTEGRATION OF COOPERATION WITH THE EU ON THE LEADING POSITIONS OF THE ECONOMY</i>	
Андрієнко М.В., Жукова І.В., Каршиєва А.І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТНО-ПРЕДМЕТНОЇ СФЕРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДІАЦІЄЮ В УКРАЇНІ	21
Бобровський О.І. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРВІСНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЛАНОК СУСПІЛЬСТВА	32
Богданенко А.І. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА СОЦІАЛЬНОГО ЖИТЛА	45
Борисов А.В. ДИСКУРСНЕ ПОЛЕ ПРОБЛЕМАТИКИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ	52
Василенко Н.В. АЛГОРИТМІЧНА КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АЛГОРИТМІЧНІ ЗНАННЯ, АЛГОРИТМІЧНЕ МИСЛЕННЯ, АЛГОРИТМІЧНА КУЛЬТУРА	63
Височанський М.Р. ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ	73
Головач Н.В. Дмитренко Г.А. ІННОВАЦІЙНА ЗМІСТОВНА СКЛАДОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	81
Демченко В.М. ЕТНОСОЦІАЛЬНИЙ ЧИННИК РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ (ретроспективний огляд на прикладі Херсонської області)	90
Денисенко М.П. Будякова О.Ю. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ РЕГІОНІВ НА ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ОСНОВІ	103
Джафаров Р.Ф. ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕПУТАТА МІСЦЕВОЇ РАДИ В ДЕРЖАВАХ-ЧЛЕНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСВІДУ В УКРАЇНІ	118
Дурман М.О. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНИЙ» ТА «ПУБЛІЧНИЙ» У СФЕРІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ	135
Заблоцька А.В. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ У ПИТАННІ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ	149
Застрожнікова І.В. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	160
Кальниш Ю.Г. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ УЧАСТІ ГРОМАДЯН В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	168
Косиця О.О. Ковальчук А.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ЗМІСТ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТИ	179
Костенюк Н.І. РОЗРОБКА МОДЕЛІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ОСНОВІ РЕІНЖІНІРИНГОВОГО ПІДХОДУ	189
Лахижа М.І. ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ЗАВДАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	202

УДК: 351

DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-\(4\)-21-31](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-(4)-21-31)

Андрієнко Микола Васильович доктор наук з державного управління, доцент, Начальник науково-дослідного центру заходів цивільного захисту, Український науково-дослідний інститут цивільного захисту, м. Київ, вул. Рибальська, 18, 01011, Україна тел.: (044)-280-18-01, e-mail.: andnv@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9222-4831>

Жукова Ірина Віталіївна, кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління у сфері цивільного захисту Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, вул. Вишгородська, 21, 01011, Україна, 063-951-78-55, e-mail: irina_pravo@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>

Каршиєва Альона Іванівна, докторант, Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ, 03039, вул. Фрометівська, 2, тел.: +380980595924; e-mail: alena.200kiev@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5544-6796>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТНО-ПРЕДМЕТНОЇ СФЕРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДІАЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена розгляду особливостей формування об'єктно-предметної сфери державного управління медіацією в Україні. Розглянута модель медіації, а, також, підходи до побудови структури медіації та медіаційних процесів. Проаналізовано методологічні засади регулювання медіації та їх реалізацію у сьогоденні. Визначено сфери застосування медіації у державному управлінні. Змодельована модель медіації. Доведено, що медіація це процес спільного врегулювання та вирішення конфліктів. Її головними складовими є певні тенденції запровадження медіації у світі, відповідні їм закономірності й, пов'язані з ними, принципи. Запровадження медіації відповідно до вимог, що впливають із розроблених закономірностей і принципів, цілком залежить від конфліктуючих сторін.

Обґрунтовано, що запровадження медіації визначається розвитком її інституту. Але головним фактором, що впливає на запровадження медіації, є державно-правова система, яка віддзеркалює всі явища, що відбуваються у державі та за її межами.

Визначено, що медіація є одним із методів вирішення спорів. Тому в системі державного управління її потрібно розвивати й успішно застосовувати для досягнення мирного регулювання спорів.

Доведено, що всі питання, які стосуються медіації під час судового провадження, мають бути врегульовані у процесуальних кодексах в такий самий спосіб, як це зроблено щодо мирової угоди та процедури врегулювання спору за участю судді, тобто в окремих статтях, розділах кодексів тощо. В іншому випадку, зазначене питання не буде врегульовано системно і в повній мірі, а, отже, не буде дотримано принципу верховенства права та його елементу – принципу правової визначеності, що передбачені статтею 8 Конституції України.

Ключові слова: державне управління, медіація, медіатор, принципи сторін, альтернативне вирішення спорів, процес, конфлікт сторін, спір, медіаційна угода.

Andriienko Mykola Vasilievich Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Head of the Research Center for Civil Protection Events, Ukrainian Research Institute of Civil Protection. Kiev, st. Rybalskaya, 18 01011, Ukraine tel.: (044) -280-18-01, e-mail.: andnv@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9222-4831>

Zhukova Irina Vitalyevna, Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration of the Interregional Academy of Personnel Management, Senior Researcher at the Department of Public Management of Civil Protection, , Ukrainian Research Institute of Civil Protection. Kiev, st. Rybalskaya, 18 01011, Ukraine 063-951-78-55, e-mail: irina_pravo@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4927-0610>

Karshieva Alona Ivanivna, Doctoral Student, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, 03039, st. Frometovskaya, 2, tel .: +380980595924; Email: alena.200kiev@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5544-6796>

Features of object-domain formation of public administration of mediation in Ukraine

Abstract. The article is devoted to the consideration of peculiarities of formation of object-subject sphere of state mediation management in Ukraine. The model of mediation as well as approaches to the construction of mediation structure and mediation processes are considered. Methodological principles of regulation of mediation and their implementation in the present day are analyzed. Areas of application of mediation in public administration are defined. Modeled mediation

model. It is proven that mediation is a process of joint settlement and conflict resolution. Its main components are certain tendencies of introduction of mediation in the world, corresponding to them regularities and, in connection with them, principles. Implementation of mediation in accordance with the requirements of the developed laws and principles depends entirely on the conflicting parties.

It is justified that the introduction of mediation is determined by the development of its institution. But the main factor influencing the introduction of mediation is the state-legal system, which reflects all the phenomena occurring in the country and beyond.

Mediation has been identified as one of the methods of dispute resolution. Therefore, in the state legal system, it must be developed and successfully applied to achieve a peaceful settlement of disputes.

It has been argued that all issues related to mediation in court proceedings should be settled in the codes of procedure in the same way as in the settlement agreement and the procedure for the settlement of a dispute involving a judge, ie in separate articles, sections of the codes, etc. Otherwise, this issue will not be settled systematically and in full, and therefore will not comply with the principle of the rule of law and its element - the principle of legal certainty, provided for in Article 8 of the Constitution of Ukraine.

Keywords: public administration, mediation, mediator, principles of the parties, alternative dispute resolution, process, conflict of parties, dispute, mediation agreement.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена необхідністю подальшого розвитку медіації у суспільстві в контексті завдань, які висувають в системі державного управління в Україні. На сучасному етапі розвитку державно-правової системи в Україні особливої ваги набирає проблема запровадження медіації в Україні. При проведенні судової реформи згадки про медіацію та медіаторів було включено в процесуальні кодекси, а медіація була визначена як соціальна послуга.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Процес медіації ґрунтовно розглянутий у роботах науковців із різних галузей науки, таких як: Р. Бернс, М. Вільямс, Р. Буш, Д. Голан, Л. Ріскін, Д. Фолджер, Д. Хоффман, Ю. Шешуряк, С. Ярошенко, Я. Михайленко та ін. Медіаційний процес вони розглядають як цілеспрямовану узгоджену взаємодоповнюючу систему дій керуючої і керованої підсистем для досягнення поставленої мети. Тенденції до впровадження медіації у державному управлінні в Україні не є новими – вони описані в Указі Президента України №361/2006 від 10.05.2006 «Про концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів», де серед інших положень передбачена необхідність розвитку альтернативних (позасудових) способів врегулювання та інформування громадськості про переваги альтернативних (позасудових)

способів врегулювання спорів, створення умов для стимулювання дешевших і менш формалізованих способів їх врегулювання та інформування громадськості про переваги таких способів захисту прав порівняно з судовим механізмом, а також зазначено, що звернення до суду бажано використовувати як винятковий спосіб врегулювання юридичних спорів.

У 2014 році Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Згідно зі ст. 1 цієї угоди, Україна і ЄС мають посилювати співпрацю в сфері правосуддя, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод. Країни Європейського Союзу погодилися, що забезпечення верховенства права та кращого доступу до правосуддя має включати доступ як до судових, так і до позасудових методів врегулювання спорів у державному управлінні.

Крім того, запровадження медіації у державному управлінні в Україні включено у План дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку у методології рейтингу «Ведення бізнесу» на 2016 рік (п. 9), затвердженій розпорядженням Кабінету міністрів України №1406-р від 16.12.2015.

При проведенні судової реформи згадки про медіацію та медіаторів були включені в процесуальні кодекси, а Міністерство соціальної політики України навіть затвердило 17.08.2016 Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) №892. Таким чином, медіація була визначена як соціальна послуга, хоча нині діючий Закон «Про соціальні послуги» прямо про неї не говорить. Але вже до нового Закону України «Про соціальні послуги», який набере чинності у 2020 році, медіація включена як базова соціальна послуга.

Формулювання цілей (мети) статті. Здійснення аналізу особливостей формування об'єктно-предметної сфери державного управління медіацією з метою її адаптації до суспільно-політичних реалій України.

Виклад основного матеріалу. Медіація належить до альтернативних способів розгляду спорів і активно впроваджується у державному управлінні. Такі альтернативні заходи дуже потрібні. Наразі, в Україні процедура медіації нерегламентована на законодавчому рівні, що ускладнює її застосування на практиці. Медіація є доволі актуальною темою для обговорення в українських наукових колах. Актуальність теми посилюється й тому, що Європейське співтовариство рекомендує впровадити медіацію і закріпити її на законодавчому рівні як один із основних методів альтернативного вирішення спорів на досудовому етапі, або під час судового розгляду.

Про актуальність та корисність медіації, необхідність її закріплення в конкретному законодавчому акті свідчать її переваги, цілі та завдання у державному управлінні. Після прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України», Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу

адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» було приділено значну увагу і передбачено право сторін укласти мирову угоду на будь-якій стадії судового процесу. Одночасно, з метою врегулювання цього питання, у кодексах передбачено окремі норми, присвячені укладенню мирової угоди сторін чи примиренню сторін (статті 192 ГПК України, 208 ЦПК України, 190 КАС України) [1; 2].

Крім того, у процесуальних кодексах з метою мирного врегулювання спору між сторонами до початку розгляду справи по суті передбачено і процедуру врегулювання спору за участю судді (глава 4 параграфу 2 розділу III ГПК України, глава 4 параграфу 2 розділу III ЦПК України, глава 4 параграфу 2 розділу II КАС України).

Передбачено в кодексах, також, і право сторін на передачу спору на розгляд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу (стаття 22 ГПК України, стаття 21 ЦПК України), на передачу спору на розгляд іноземного суду (стаття 23 ГПК України, стаття 22 ЦПК України).

У Кримінальному процесуальному кодексі України питанню примирення також присвячено окремий розділ VI, в якому розкрито порядок ініціювання та укладення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинувачем.

Таким чином, з огляду на поточне законодавство, можна стверджувати, що окремий закон про медіацію мав би, відповідно, визначити та врегулювати:

- 1) державно-правові засади та принципи медіації;
- 2) статус медіатора: вимоги до осіб, які виявили бажання стати медіаторами, права та обов'язки медіатора;
- 3) особливості процедури медіації для вирішення конфліктних ситуацій до звернення до суду;
- 4) права та обов'язки сторін;
- 5) особливості процедури медіації на різних стадіях судового процесу з врегулюванням дій судді, а в кримінальному процесі і дій прокурора та/або слідчих органів;
- 6) перелік спорів, які не можуть вирішуватися медіатором до звернення до суду;
- 7) особливості виконання, або забезпечення виконання, угоди про медіацію (як під час вирішення конфлікту, так і під час судового провадження);
- 8) особливості медіації у процесі виконання судового рішення (якщо вони є).

До того ж, всі питання, які стосуються медіації під час судового провадження, мають бути, на нашу думку, врегульовані у процесуальних кодексах в такий самий спосіб, як це зроблено щодо мирової угоди та процедури врегулювання спору за участю судді, тобто в окремих статтях, розділах кодексів тощо. В іншому випадку, зазначене питання не буде врегульовано системно і в повній мірі, а, отже, не буде дотримано принципу

верховенства права та його елементу – принципу правової визначеності, що передбачені статтею 8 Конституції України.

Так, відповідно до статті 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. При цьому, одним з основних фундаментальних елементів цього принципу є юридична визначеність, згідно з якою юридичні норми мають бути чіткими, ясними і недвозначними, оскільки інше не може забезпечити їх однакове застосування та не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці. На це звертав увагу і Конституційний Суд України у відповідних рішеннях від 22.09.2005 № 5-рп, 29.06.2010 №17-рп, 11.10.2011 № 10-рп. [3, 4].

Європейський суд з прав людини, також, неодноразово підкреслював, що закони мають відповідати стандарту, встановленому Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, який вимагає достатньо чіткого формулювання правових норм у тексті нормативно-правових актів. Зокрема, «...Закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість регулювати свою поведінку аби бути здатними – за потреби, за відповідної консультації – передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може потягнути за собою його дія» (рішення у справі «Веренцов проти України, 11 квітня 2013 року) [5].

У відносинах інституту медіації та судової системи законопроект виходить з принципу органічного «вбудовування» медіації в існуючу правову систему. За різними законопроектами передбачається, що інститут медіації доповнює, (а не змінює), чинні правові інститути такі як: мирова угода в цивільному та господарському процесах, примирення в адміністративному судочинстві та кримінальному процесі, тощо.

Крім того, як вбачається метою, є запровадження на державному рівні інституту медіації в Україні шляхом імплементації кращих європейських та світових стандартів медіації.

Водночас, для імплементації міжнародних та європейських стандартів щодо медіації «у 2014 році Україна підписала Угоду про Асоціацію з Європейським Союзом, згідно зі статтею 1 якої мають посилюватися співпраця в сфері правосуддя, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод.

Європейська Рада на своєму засіданні у Тампере 15.10.1999 р. закликала держави-члени до запровадження альтернативних позасудових процедур, серед яких медіація є основним методом [6]. Задля цього, у 2008 році Європейським Союзом було прийнято Директиву 2008/52/ЕС Європейського Парламенту та Ради з певних аспектів медіації у цивільних та комерційних справах та низку рекомендацій і керівних принципів [7].

Також, варто зазначити, що, крім «Директиви 2008/52/ЕС, існує низка міжнародно-правових актів та актів рекомендаційного характеру, норми яких

доцільно імплементувати Законом «Про медіацію». Зокрема, це Модельний Закон ЮНСІТРАЛ про міжнародну примирну процедуру 2002 р., який був взятий за основу для національного законодавства щодо медіації 26 країнами світу, та «Принципи для організацій, які забезпечують проведення медіації», які були створені в 2002 році світовими лідерами в сфері медіації і відтворюють найкращу світову практику в цій галузі» [8].

Зміни, що запропоновані до процесуальних законів, мають точковий характер, в них відсутній єдиний підхід до формулювання правових приписів, зміни внесені несистемно.

До того ж, в українському законодавстві не розмежовано процедуру медіації та не передбачено її окремих особливостей, залежно від того, коли проводиться медіація, до подання позовної заяви в суд, чи вже під час судового провадження. З нашої точки зору, кожна з цих процедур повинна мати свої особливості, що регулюються законом.

Варто взяти до уваги Рекомендацію №R(99)19, що була прийнята ще в 1999 році Комітетом міністрів Ради Європи, державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах, оскільки ці Рекомендації містять особливості проведення медіації у кримінальному процесі, як на стадії досудового розслідування, так і на стадії судового провадження [9]. Також, можна розглянути Рекомендації Комісії Європейських співтовариств 98/257/ЄС «Про принципи, які застосовуються до органів, відповідальних за позасудове врегулювання спорів про захист прав споживачів» [10].

Наприклад, в частині третій статті 2 ГПК України та частині третій статті 2 ЦПК України, частині третій статті 2 КАС України визначено основні засади (принципи) судочинства, хоча, з нашої точки зору, доцільно було б передбачити окремий перелік «основних засад» судочинства та окремо зазначити «принципи» судочинства, оскільки за змістом поняття «засади» та «принципи» є близькими, але не тотожними (поняття «засади» є ширшим, ніж поняття «принцип»; див., наприклад, Рішення КСУ від 17 жовтня 2002 року № 17-рп/2002) [11].

Медіація може застосовуватися у будь-яких конфліктах (спорах), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у провадженні щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, передбаченого статтею 477 Кримінального процесуального кодексу України, та справах про адміністративні правопорушення.

По-перше, варто зазначити, якщо йдеться про цивільні, сімейні, трудові, господарські, адміністративні спори, то доцільно з цього формулювання виключити слово «конфлікти», оскільки це не передбачено відповідними процесуальними кодексами.

До того ж, слово конфлікт (лат. *conflictus* - зіткнення, сутичка) - зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, що супроводжуються складними колізіями. Залежно від сфери життєдіяльності людей, конфлікти поділяються на: виробничі, громадські, політичні, побутові.

22 листопада 2018 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень». Зазначеним Законом змінюється підхід до кримінальних проступків, визначено, які склади кримінальних злочинів слід віднести до проступків, а також виключено з класифікації злочинів (стаття 12 Кримінального кодексу України) злочини середньої тяжкості [12].

Як було зазначено вище, міжнародні та європейські стандарти щодо медіації є різними, а, отже в майбутньому законопроекті мають бути виписані особливості проведення медіації з урахуванням специфіки тих спорів, про які йдеться. Наприклад, Директива 2008/52/ЕС Європейського Парламенту та Ради з певних аспектів медіації у цивільних та комерційних справах містить низку рекомендацій та керівних принципів саме щодо зазначених справ, а Рекомендація №R(99)19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах – щодо кримінальних справ.

Наприклад, положення статті 1 Директиви 2008/52/ЕС Європейського Парламенту та Ради з певних аспектів медіації у цивільних та комерційних справах, відповідно до яких Директива не поширюється, зокрема, на податкові, митні та адміністративні спори та на відповідальність держави за дії чи упущення при здійсненні державної влади;

Строки проведення процедури медіації, також, мають бути визначені у законопроекті про медіацію, хоча б максимальні, оскільки, зокрема, і через строковість цієї процедури визначається її ефективність. Зокрема, особливості проведення медіації після відкриття справи в суді визначаються процесуальним законом. Такі особливості мають бути закріплені у кожному процесуальному законі з урахуванням особливостей категорії справи. Визначення мови процедури медіації, чи це має бути українська мова чи будь-яка мова, яку оберуть сторони медіації, якою має бути мова проведення медіації під час судового провадження, якою мовою має складатися угода про медіацію та інші документи (зокрема, медіаційне застереження, звіт медіатора).

Законопроект повинен містити визначення таких оціночних понять, як «міжнародно визнані етичні норми медіації», «отримувати інформацію...в обсязі, необхідному та достатньому для проведення медіації», «відмовитись від проведення медіації з етичних, або особистих, міркувань

Так, наприклад:

- відповідно до Рекомендації №R(99)19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах, медіація у кримінальних справах має бути доступним заходом, вона має бути допустимою на будь-якій стадії правосуддя;

- відповідно до Рекомендації Комісії Європейських співтовариств 98/257/ЄС «Про принципи, які застосовуються до органів, відповідальних за позасудове врегулювання спорів про захист прав споживачів» від 30.03.1998р. позасудові процедури у цих справах мають відповідати принципу прозорості, оскільки відсутність прозорості може негативно вплинути на права сторін та викликати побоювання щодо процедур позасудового врегулювання спорів про захист прав споживачів; такі процедури мають бути спрощені порівняно із судовими: відсутність високих зборів, довготермінових та обтяжливих процедур; має бути забезпечена особиста присутність та визначена мова, якою ведеться процедура; має бути забезпечено принцип змагальності, коли всі зацікавлені сторони представляють свої точки зору та заслуховують аргументи та факти, висунуті іншою стороною, та висновки експертів; забезпечено принципи ефективності (доступ до процедури, її безкоштовність, або помірність витрат, нетривалість вирішення спору); свободи; законності, представництва.

Висновки. Отже, зважаючи на державно-правову природу інституту медіації як альтернативної позасудової процедури врегулювання спору, варто наголосити, що сторони медіації самостійно визначають коло обговорюваних питань, варіанти врегулювання конфлікту (спору) між ними, зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та процедури медіації з урахуванням рекомендацій медіатора та інших учасників медіації. Водночас, запровадження закону про медіацію має містити механізми забезпечення цього положення. Так, відсутність регламентації правових наслідків недотримання медіатором наведеної вимоги як для сторін медіації, так і для самого медіатора, а також можливості та порядку правового реагування сторін медіації та інших зацікавлених осіб на зазначені порушення з боку медіатора, свідчать про відсутність системного унормування та неповноту правового регулювання суспільних відносин.

Література:

1. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2147-19>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням народного депутата України щодо відповідності Конституції України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05>

4. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України "Про міліцію" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10>

5. Європейській суд з прав людини. Рішення. Справа «Веренцов проти України» (Заява № 20372/11) СТРАСБУРГ 11 квітня 2013 року

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945

6. СУДОВА ВЛАДА. Мистецтво посередництва. Чи стане медіація ефективною та затребуваною альтернативою судовому вирішенню спорів №35 (1437) 07.09—13.09.2019 Вікторія Козак <https://zib.com.ua/ua/pda/139131.html>

7. Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_a95

8. Прийняття законодавства на основі Типових законів https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h17

9. Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам - членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_828

10. Рекомендація Комісії 98/257/ЄС "Про принципи, які застосовуються до органів, відповідальних за позасудове врегулювання спорів про захист прав споживачів" https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_981

11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (щодо повноважності Верховної Ради України) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10>

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2617-19>

References:

1. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy" : vid 03.10.2017 [Law of Ukraine "On amendments to the Economic Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine" from 03.10.2017]. (2017). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2147-19> [in Ukrainian].

2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy : vid 13 kvitnia 2012 roku, № 4651-VI [The Criminal Procedure Code of Ukraine from 13.04.2012 roku, № 4651-VI]. (2013). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17> [in Ukrainian].

3. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 51 narodnoho deputata Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen statii 92, punktu 6 rozdil X "Perekhidni polozhennia" Zemelnogo kodeksu Ukrainy (sprava pro postiine korystuvannia zemelnymy diliankami) vid 22 veresnia 2005 roku № 5-rp/2005 [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the 51 people's deputies of Ukraine on the conformity of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the provisions of Article 92, paragraph 6, section X "Transitional Provisions" of the Land Code of Ukraine (case of permanent use of land plots) vide September 22, 2005, № 5-rp/2005]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05> [in Ukrainian].

4. Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) abzatsu vosmoho punktu 5 chastyny pershoi statii 11 Zakonu Ukrainy "Pro

militsiu" : vid 29 chervnia 2010 roku, № 17-rp/2010 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Ombudsman of Ukraine regarding the conformity of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the eighth paragraph of paragraph 5 of Part One of Article 11 of the Law of Ukraine "On Police" from 29.06.2010 roku, № 17-rp/2010]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10> [in Ukrainian].

5. Yevropeiskii sud z prav liudyny. Rishennia. Sprava «Vierentsov proty Ukrainy»(Zaiava № 20372/11) STRASBURH 11 kvitnia 2013 roku [The European Court of Human Rights. Decision. Verentsov v. Ukraine Case (Application No. 20372/11) STRASBOURG, April 11, 2013]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_945 [in Ukrainian].

6. Kozak, V. (2019). Chy stane mediatsiia efektyvnoiu ta zatrebuваноiu alternatyvoiu sudovomu vyrishenniu sporiv [Will Mediation Be an Effective and Demanded Alternative to Judicial Dispute Resolution]. *zib.com.ua*. Retrieved from <https://zib.com.ua/ua/pda/139131.html> [in Ukrainian].

7. Dyrektyva № 2008/52/Yes Yevropeiskoho parlamentu i Rady pro deiaki aspekty poserednytstva (mediatsii) v tsyvilnykh ta komertsiiynykh spravakh : vid 21.05.2008 [Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters from 21.05.2008]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_a95 [in Ukrainian].

8. Pryiniattia zakonodavstva na osnovi Typovykh zakoniv : vid 25.05.2007 [Adoption of legislation based on Model Laws from 25.05.2007]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h17 [in Ukrainian].

9. Rekomendatsiia N R (99) 19 Komitetu ministriv Rady Yevropy derzhavam - chlenam Rady, yaki zatsikavleni v orhanizatsii mediatsii u kryminalnykh spravakh : vid 15 veresnia 1999 [Recommendation N R (99) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to the member States of the Council which are interested in organizing criminal mediation from 15.09.1999]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_828 [in Ukrainian].

10. Rekomendatsiia Komisii 98/257/Yes "Pro pryntsyipy, yaki zastosovuiutsia do orhaniv, vidpovidalnykh za pozasudove vrehuliuvannia sporiv pro zakhyst prav spozhyvachiv" : vid 30 bereznia 1998 roku [Commission Recommendation 98/257 / EC "On the principles applicable to the bodies responsible for the extrajudicial settlement of consumer protection disputes" from 30.03.1998]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_981 [in Ukrainian].

11. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam 50 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen statei 75, 82, 84, 91, 104 Konstytutsii Ukrainy (shchodo povnovazhnosti Verkhovnoi Rady Ukrainy) : vid 29 chervnia 2010 roku № 17-rp/2010 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the 50 People's Deputies of Ukraine regarding the official interpretation of the provisions of Articles 75, 82, 84, 91, 104 of the Constitution of Ukraine (concerning the credentials of the Verkhovna Rada of Ukraine from 29.06.2010, № 17-rp/2010]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v017p710-10> [in Ukrainian].

12. Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen" : vid 22 lystopada 2018 roku № 2617-VIII [Law of Ukraine "On amendments to some legislative acts of Ukraine on simplifying the pre-trial investigation of certain categories of criminal offenses" from 22.11.2018, № 2617-VIII]. (2019). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2617-19> [in Ukrainian].